

در گفت‌وگو با آرش قهرمان

دکترای جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، مطرح شد

رشد فرهنگ میزبانی

در گرو ارتقای بینش شهروندان

جهانبخش ادکتر آرش قهرمان، پژوهشگر پژوهشکده جهاد دانشگاهی مشهد، روزهای سفر زائران به مشهد را در وبخیش کلی درخوَر تأمل و بررسی می‌داند: «شهر زیارتی مشهد، در یک تقسیم‌بندی زمانی، به دو بخش تقسیم می‌شود، ایام زیارتی و ویژه مانند دهه پایانی سفر یادهه کرامت و... که مجموع این روزها شاید در سال به‌سی روز هم نرسد. بخش دیگر آن که درخوَر توجه است، روزهای غیرزیارتی است. در روزهای زیارتی بیشتر افرادی که به مشهد سفر می‌کنند، هدف اصلی‌شان زیارت است، اما در بخش دیگر، مثلاً در ایام نوروز، زائران و گردشگران با اهداف ترکیبی به مشهد می‌آیند. یعنی ممکن است هدف اصلی زیارت باشد، اما در کنار آن اهداف سیاحتی، خرید، دیدار با خویشاوندان و... را نیز باید در نظر گرفت.»

● تنوع در اهداف سفر زائران را در نظر بگیرید

دکتر قهرمان بر این باور است که این تنوع اهداف باید در برنامه ریزی های شهری لحاظ شود: «این تنوع در اهداف گاهی ممکن است نزد مدیریت شهری دیده نشود یا فقط با رویکرد اهداف زیارتی خدمات دهی انجام شود. نکته مهم این است که وقتی تمرکز فقط بر این مسئله باشد و دیگر جنبه های شهر زیارتی را حذف کنیم یا در حاشیه ببریم، باعث می‌شود مدت اقامت زائر در این شهر کم شود و به دنبال آن تعداد تشریف به حرم مطهر رضوی نیز کاهش پیدا خواهد کرد. در صورتی که می‌توان با در نظر گرفتن ظرفیت های فرهنگی، تفریحی و فراغتیی برای شهر زیارتی، هم‌زمان با افزایش اقامت زائران در شهر، زمینه تشریف بیشتر و حتی تکرار سفر به شهر زیارتی را نیز فراهم کنیم. به این مسئله باید در ملاحظات مدیریت شهری توجه شود.»

● نقش اطلاع‌رسانی در برنامه‌ریزی سفر زائران

به اعتقاد دکتر قهرمان، اطلاع‌رسانی صحیح به زائران و گردشگران را نباید فقط در مبادی ورودی برنامه‌ریزی کنیم، بلکه مسافر از زمانی که از شهرش خارج می‌شود، از همان زمان می‌توان اطلاع‌رسانی های لازم را آغاز کرد: «اگر قصد اطلاع‌رسانی کارآمد به زائر را داشته باشیم، بخشی در مبدأ و بخشی دیگر در مسیر باید صورت بگیرد. زائر وقتی با قطار به مشهد می‌آید، دوازده ساعت در مسیری قرار دارد که تقریباً کاری ندارد، اما به محض اینکه وارد می‌شود، ده‌ها برنامه ممکن است برایش فراهم باشد. زائرانی که از شهرهای گوناگون می‌آیند، در ایستگاه های خروجی شهر خودشان نیز فضاهایی هست که می‌تواند تأثیرگذار باشد و برایش برنامه‌ریزی کرد.»

● مشارکت بخش خصوصی در ایستگاه های میزبانی را جدی بگیریم

این پژوهشگر، ایستگاه های استقبال از زائر را اقدامی پسندیده می‌داند، اما معتقد است که با مشارکت بخش خصوصی می‌توان از ظرفیت های بیشتری بهره برد: «در این ایستگاه ها مشارکت جدی بخش خصوصی هم باید دنبال شود. زائر وقتی وارد مشهد می‌شود، ما قصد داریم از ظرفیت های سیاحتی و تجاری باخبر شود. اگر در این ایستگاه ها از بخش خصوصی هم دعوت کنیم، علاوه بر اینکه فضاهای ایستگاه ها نشاط و تنوع بیشتری پیدا می‌کند، اطلاع‌رسانی توسط خود افراد ذی نفع نیز می‌تواند صورت بگیرد و به جای بروشور کلی، خود آن نمایندگان ارائه‌ای متفاوت و جذاب داشته باشند.»

● رشد فرهنگ میزبانی با ارتقای بینش شهروندی میسر می‌شود

قهرمان، شهروندان مشهدی را به دو بخش کلی تقسیم می‌کند: بخشی مانند بازاریان و کسبه که به‌صورت مستقیم کسب و کارشان متأثر از حضور زائران و گردشگران رونق می‌گیرد و بخشی دیگر از مردم مانند کارمندان که به‌صورت مستقیم با این مسئله روبه‌رو نیستند. او تبیین بینش شهروندی را در راستای ارتقای فرهنگ میزبانی را امری مهم می‌داند: «در زمینه فرهنگ میزبانی، یک بخش معیشت و زندگی روزمره‌شان مرتبط با زائران است، مانند بازاریان. چون نفع اقتصادی خود را می‌برند، حضور زائران و به‌وجود آمدن مسائلی مانند افزایش ترافیک یا آلودگی هوا با افزایش سروصدای... برایشان پذیرفتنی است. بخش دیگر کارمندان سازمان های دیگر هستند که زندگی‌شان به‌طور مستقیم با گردشگر و زائر گره نخورده است. آن‌ها چون از مزایای حضور زائر برخوردار نیستند، فقط هزینه‌ها را می‌بینند و ممکن است نگرش مثبتی نداشته باشند. به طبع برای این بخش از جامعه باید بینش این موضوع تبیین شود و به این نکته واقف شوند که حضور زائر یا حضور گردشگر ممکن است به‌طور مستقیم در زندگی‌شان تأثیر نداشته باشد، اما چون در اقتصاد گردشگری شهر تأثیرگذار است، به رونق کسب و کارها ختم می‌شود. این پویایی را برای این بخش از شهروندان مشهد باید تبیین کنیم.»

این پژوهشگر با تأکید بر اینکه در باور ما حضور زائران به دلیل اینکه مهمانان و زائران امام‌رضا(ع) هستند و میزبانی از آن‌ها اجر معنوی و اخروی دارد، بر این باور است که با وجود این موضوع، نیازمند تقویت بینش بیشتر در حوزه شهروندی هستیم: «این بینش زحمات و سختی های ناشی از این ایام را برای مردم تحمل‌پذیر می‌کند و در پی آن رفتارهای شهروندان با زائران هم بهبود پیدا می‌کند. بنابراین برای ارتقای فرهنگ میزبانی، یک وجه آن ارتقای بینش شهروندان درباره پیامدهای حضور زائران و گردشگران است.»

شهریار

شنبه

۲۷ آبان ۱۴۰۱
۲۵ شهریور ۱۴۴۴
شماره ۳۹۷

۱۳

همه

مشهد چهره/ خادم امام‌رضا(ع) بودن فقط به این نیست که لباس مخصوص به تن کنی، چوب پر به دست بگیری و در صحن و سرای آستان قدم بزنی و کاری انجام بدهی. خادم امام‌رضا(ع) بودن به این است که کاری خوب و مفید برای زائر و مجاور امام‌رضا(ع) انجام دهی که رضایت و لبخند امام مهربانی‌ها را به همراه داشته باشد؛ مانند محسن پرچی، بقال خیابان امام‌رضا(ع) ۸ که سعی دارد نام نیک‌پدر را بر سر زبان‌های بیندازد و با در اختیار گذاشتن صندلی چرخ دار صلواتی، دعای خیر زائران امام‌رضا(ع) را بدرقه راه آخرت پدرش کند. می‌گوید: «پدرم هشتاد و پنج ساله بود که فوت کرد. این آخری‌ها برایش یک صندلی چرخ دار خریده بودیم تا راه خانه تا حرم امام‌رضا(ع) را طی کند. هنوز رو پا بود و چند بار بیشتر روی آن ننشست که عمرش به‌سر آمد و بهر حمت خدا رفت. ویلچرش

میزهای کوچکی که صندلی‌هایی اطرافش چیده شده است. ترموس‌های آب جوش که غلغل می‌کنند و دوسه نفری که با جلیقه راهنمای زائر ایستاده‌اند. همه در نگاپو هستند. یک نفر غرقه‌اش را مرتب می‌کند. کمی آن‌طرف‌تر، دیگری صندلی‌های قرمز و سفید کوچک را مرتب می‌چیند. یک نفر با لباس هلال احمر روبه‌روی غرقه دیگری ایستاده است. چشمم دختر بچه کوچکی را دنبال می‌کند که با یک دستش دست مادر و با دست دیگرش دست پدرش را گرفته است. در حالی که نصفه و نیمه روی هوا می‌پرد، به سمت یکی از غرقه‌ها می‌رود. خودروهایی که به ترتیب پارک کرده‌اند، از پلاک‌هایشان مشخص است که زائران تازه وارد شهرمان شده‌اند. اینجا ایستگاه استقبال از زائران مقابل بوستان جنگلی غدیر است، جایی که بیش از ۷۰ درصد زائران از این مسیر با خودروهای شخصی خودشان را به مشهد الرضا(ع) می‌رسانند.

ماجرای کاسب خیابان امام‌رضا(ع) که پس

از فوت پدرش، صندلی چرخ دار او را وقف

زائران و مجاوران حرم مطهر رضوی کرد

اجاره ویلچر با ذکر

یک صلوات

چشم‌ان
روشن

همه آماده میزبانی از میهمانیم

گزارشی از حال و هوای ایستگاه استقبال از زائران نوروزی

عکس: محمدحسین صوفیانی - شهریار

میزهای کوچکی که صندلی‌هایی اطرافش چیده شده است. ترموس‌های آب جوش که غلغل می‌کنند و دوسه نفری که با جلیقه راهنمای زائر ایستاده‌اند. همه در نگاپو هستند. یک نفر غرقه‌اش را مرتب می‌کند. کمی آن‌طرف‌تر، دیگری صندلی‌های قرمز و سفید کوچک را مرتب می‌چیند. یک نفر با لباس هلال احمر روبه‌روی غرقه دیگری ایستاده است. چشمم دختر بچه کوچکی را دنبال می‌کند که با یک دستش دست مادر و با دست دیگرش دست پدرش را گرفته است. در حالی که نصفه و نیمه روی هوا می‌پرد، به سمت یکی از غرقه‌ها می‌رود. خودروهایی که به ترتیب پارک کرده‌اند، از پلاک‌هایشان مشخص است که زائران تازه وارد شهرمان شده‌اند. اینجا ایستگاه استقبال از زائران مقابل بوستان جنگلی غدیر است، جایی که بیش از ۷۰ درصد زائران از این مسیر با خودروهای شخصی خودشان را به مشهد الرضا(ع) می‌رسانند.

گزارش
روز

روزنامه‌نگار
لیلیه جهان‌بخش

● بفرمایید یک استکان چای داغ

مرد میان سالی با لبخند بلند می‌شود و پشت پنجره غرقه می‌آید. فامیلی‌اش را می‌پرسم. خودش را حاجی بابایی معرفی می‌کند. جلیقه‌ای به تن دارد که نشان می‌دهد برای خدمت‌رسانی به زائران در این ایستگاه حضور دارد. داخل غرقه دو ترموس بزرگ در حال غلغل کردن است و کتری چای را بین این دو قرار داده‌اند. بلند می‌شود که چای بریزد. تشکر می‌کنم و از او می‌خواهم درباره کارش بگویم. می‌گوید: «در این غرقه آماده پذیرایی بیست و چهار ساعته هستیم. جای و آب جوش می‌دهیم. سه چهار نفری شیفت هستیم تا هر لحظه زائران آقا از راه برسند، بتوانیم پذیرایی کنیم.» می‌خواهم کمی از حس و حالش برایمان بگویم: «خدمت برای زائران آقا توفیق می‌خواهد که خدا را شکر امسال قسمت و روزی من شده است که چند روز اینجا خدمتگزار باشم. ان‌شاء... که خدا قبول کند. همین که اینجا یک استکان چای داغ به دست زائران می‌دهیم و با استقبال گرم‌مان خستگی راه را از تنش‌های بیرون می‌کنیم، رضایت امام‌رضا(ع) را به همراه دارد و این برایمان ارزشمند است و من آن را با افتخار انجام می‌دهم.»

در محوطه کنار ایستگاه صلواتی، میزهای مرتبی چیده شده است. سری به آنجا می‌زنم. چند نفر ایستاده‌اند. یکی از آن‌ها جلیقه راهنمای زائر

به تن دارد. با او هم کلام می‌شوم. خودش را علیرزاده معرفی می‌کند و می‌گوید: «این میز و صندلی‌ها برای استکان موقت زائران است؛ برای اینکه اینجا دقایقی بنشینند، چای بنوشند و اندکی استراحت کنند.» می‌پرسم این روزها که به جای عید دیدنی باید اینجا باشید، شکایتی ندارید؟ یا لبخند

می‌زند و می‌گوید: «همین حس و حالی که برای پذیرایی از زائران داریم، خودش عالمی دارد.»

● ایستگاه راهنما و اسکان زائر؛ جایی برای رفع یک دغدغه جدی

کتابچه‌ها و بروشورهای مرتبی روی میز چیده شده است و دو نفر پشت میز در سمت راست و چپ غرقه پشت میزها نشسته‌اند. کتابچه‌ها و بروشورهای سمت راست بیشتر نقشه معرفی مکان‌های مشهد هستند و کتابچه‌های سمت چپ نام شهرستان‌های اطراف مشهد روی جلدشان به چشم می‌خورد. آقای حیدری که در سمت راست غرقه نشسته است، می‌گوید: «در این ایستگاه درباره مسیرهای داخل شهر، نشانی هتل‌ها یا مکان‌هایی که زائران بتوانند در آن مستقر شوند، راهنمایی می‌کنم.» به کتابچه‌ها و بروشورهای روی میز اشاره می‌کند و می‌گوید: «این نقشه‌ها و راهنمای

مشهد را بین مسافران توزیع می‌کنیم. حتی تعدادی بروشور به زبان‌های عربی و انگلیسی هم آماده کرده‌ایم. درباره اسکان هم که دغدغه بیشتر مسافران است، راهنمایی می‌کنیم. مثلاً مکان‌های

زیادی برای اسکان زائران در شهر مهیا شده است. کمپ غدیر روبه‌روی همین ایستگاه است. یا اسکان فرهنگیان، زائرشهرهای رضوی که هزینه کمتری نسبت به هتل‌ها دارند. برای چادرزدن هم محل‌هایی مانند سالن‌های ورزشی پیش‌بینی شده است که برای میزبانی از زائران آماده‌سازی شده‌اند. حتی پیش‌بینی شده است که اگر هوا بارانی یا سرد بود، در کانکس‌های داخل بوستان زائران مستقر شوند. داخل بوستان هم امکانات تفریحی و فروشگاه‌هایی برای خرید هست که از این جنبه هم برای زائران

ترکس بهزدیان فرد خانمی است که در این ایستگاه میزبان زائران است و خودش را از اعضای داوطلب واکنش اضطراری

شهرداری منطقه ۷ معرفی می‌کند. برگه‌هایی را نشان می‌دهد که نقاشی‌های رنگارنگی رویشان کشیده شده است. داخل غرقه سمت چپ یک میز و صندلی قرمز هم به چشم می‌خورد که در ویش اورنگی است. می‌گوید: «میزکناری از طرف کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان است. خانم یزدان‌پناه با بچه‌ها بازی‌های فکری می‌کند و برایشان

اورنگی درست می‌کند. اما در بخش من طرحی را که از قبل روی کاغذ چاپ شده است، برای رنگ‌آمیزی به بچه‌ها می‌دهیم. یکی از نقاشی‌های رنگ شده را نشان می‌دهد و می‌گوید: «تلاش می‌کنیم مفهوم تفکیک زباله‌های خشک و تر را به بچه‌ها آموزش بدهیم. هدایایی هم به بچه‌ها داده می‌شود. برای بزرگ‌ترها هم این مسئله را توضیح می‌دهیم که تفکیک زباله‌ها تا چه اندازه در حفظ محیط زیست مفید است و حتی پوست میوه‌ها می‌تواند در تأمین خوراک طیور اهمیت داشته باشد.» از حس و حال بچه‌ها می‌پرسم که در این ایستگاه می‌توانند با این فضا ارتباط برقرار کنند؟ می‌گوید: «بیشترشان حس و حال خوبی دارند. بچه‌ها اصلاً حس غربی نمی‌کنند. همین خیلی حس خوشایندی است. حتی برایمان دست‌نوشته‌هایی برای تا دچار حادثه نشوند. نکات غذایی را حتماً رعایت کنند که مشکلات ناشی از مسمومیت غذایی اتفاق نیفتد و در نهایت از روی قلبی ماست که سفر خوبی داشته باشند.»

● ایستگاهی که تمام و کمال مهربانی میزبانی است

در کنار غرقه هلال احمر، ایستگاه پلیس راهور به چشم می‌خورد. در همین مدت یکی دو خودرو پلیس تردد می‌کنند و در حال خدمت‌رسانی هستند. در حال عبور از مقابل ایستگاه‌ها، نمازخانه‌انمایی محرابی‌اش توجه‌م را جلب می‌کند. بدون شک بانور سبزی که برای آن تعبیه شده است، حتماً در شب

نمای زیبایی هم دارد. دو کانکس سرویس بهداشتی آقایان و بانوان نیز در انتهای محوطه به چشم می‌خورد. همه چیز در این ایستگاه مهربانی میزبانی هر روزه از زائرانی است که به مشهد مقدس مشرف می‌شوند.

● ایستگاه هلال احمر؛ بررسی سلامت، معاینه و درمان زائران

نمایی از محوطه ایستگاه استقبال زائران

غرقه ایستگاه سلامت برای اایم کنترل فشارخون، دیابت و...

راه اندازی سرویس های بهداشتی موقت برای ایام نوروز

عکس
خبر